

Ömer Seyfettin'in kısa öykülerinde çocuklar arasında insanlık değerleri pekiştirmek Anlayışı

ترسيخ القيم الانسانية لدى الاطفال في القصص القصيرة عند عمر سيف الدين
م.م.بشرى جاسم جلوب

كلية اللغات / قسم اللغة التركية / جامعة الكوفة

bushraj.almohammadawy@uokufa.edu.iq

Journal of Babylon Center for Humanities Studies: 2026, Volume: 16, Issue: 3

الكلمات المفتاحية: الإنسانية، عمر سيف الدين، تعليم القيم، ثقافة الطفل، الأدب المقارن، هادي نعمان الهيتي، بناء الشخصية.

كيفية اقتباس البحث

جلوب , بشرى جاسم , ترسيخ القيم الانسانية لدى الاطفال في القصص القصيرة عند عمر سيف الدين، مجلة مركز بابل للدراسات الانسانية، آذار ٢٠٢٦، المجلد: ١٦، العدد: ٣.

هذا البحث من نوع الوصول المفتوح مرخص بموجب رخصة المشاع الإبداعي لحقوق التأليف والنشر (Creative Commons Attribution) تتيح فقط للآخرين تحميل البحث ومشاركته مع الآخرين بشرط نسب العمل الأصلي للمؤلف، ودون القيام بأي تعديل أو استخدامه لأغراض تجارية.

Registered مسجلة في
ROAD

Indexed في
IASJ

Ömer Seyfettin'in kısa öykülerinde çocuklar arasında insanlık değerleri pekiştirmek Anlayışı

Research Title: Instilling Human Values in Children through Short Stories by Omar Saif al-Din

Assistant Lecturer. Bushra Jasim Challoub

Faculty of Languages / University of Kufa /Department of Turkish Language and Literature

bushraj.almohammadawy@uokufa.edu.iq

Keywords : Humanism; Omer Seyfuddin; value education; child culture; comparative literature; Hadi Nu'man al-Hayti; character formation

How To Cite This Article

Challoub , Bushra Jasim , Research Title: Instilling Human Values in Children through Short Stories by Omar Saif al-Din , Journal Of Babylon Center For Humanities Studies, March 2026, Volume:16, Issue 3.

This is an open access article under the CC BY-NC-ND license (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)

[This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License.](http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/)

Abstract

Humanism (Hümanizm) in education represents a fundamental intellectual revolution that emphasizes individual freedom, rational thinking, and the capacity to determine one's own destiny. This study examines the image of the human being as presented by humanist philosophy since the Renaissance, and its educational manifestations in the works of one of the pioneers of modern Turkish literature, the writer Omer Seyfuddin.

The research analyzes Seyfuddin's "New Human" project in his short stories through key dimensions including: willpower, character formation, and the role of women in the moral upbringing of children. The originality of this study lies in its comparative analysis between

Seyfuddin's educational propositions and the views of a select group of contemporary Arab theorists and educators, such as Dr. Hadi Nu'man al-Hayti, Ibrahim al-'Issawi, Rushdi Ahmad Tu'ayma, and Salwa al-Sayyid 'Abd al-Qadi. The comparison highlights their theories on children's values and moral behavior.

The study concludes that human values have constituted a shared educational language transcending geographical boundaries between Turkish and Arab thought, and that Omer Seyfuddin's works continue to serve as a vital intellectual bridge and an important pedagogical foundation for teaching human and moral values to this day.

ملخص البحث

تُعد الإنسانية (Hümanizm) في التعليم ثورة فكرية جوهرية تركز على حرية الفرد، وقدرته على التفكير العقلاني، وتحديد مصيره بنفسه. يستعرض هذا البحث صورة الإنسان التي قدمتها الفلسفة الإنسانية منذ عصر النهضة، وتجلياتها التربوية في أدب واحد من رواد الأدب التركي الحديث، وهو الكاتب "عمر سيف الدين".

قمتُ في هذا البحث بتحليل مشروع "الإنسان الجديد" في قصص سيف الدين عبر محاور رئيسة تشمل: الإرادة، بناء الشخصية، ودور المرأة في التنشئة الأخلاقية للطفل. وتكمن أصالة هذا البحث في عقده مقارنة تحليلية بين طروحات عمر سيف الدين التربوية وآراء نخبة من المنظرين والتربويين العرب المعاصرين، مثل الدكتور هادي نعمان الهيتي، وإبراهيم العيسوي، ورشدي أحمد طعيمة، وسلوى السيد عبد القادر، من خلال تسليط الضوء على نظرياتهم في قيم الطفل والسلوك الأخلاقي. وتوصلت الدراسة إلى أن القيم الإنسانية شكلت لغة تربوية مشتركة وعابرة للحدود الجغرافية بين الفكرين التركي والعربي، وأن أعمال عمر سيف الدين ما تزال تمثل جسراً معرفياً ومنطلقاً تربوياً مهماً في تعليم القيم الإنسانية والأخلاقية حتى يومنا هذا.

Ömer Seyfettin'in kısa öykülerinde çocuklar arasında insanlık değerleri pekiştirmek Anlayışı

Ömer Seyfettin'in kısa öykülerinde çocuklar arasında insanlık değerleri pekiştirmek Anlayışı

Büşra casim challoub

Araştırma Görevlisi

Küfe Üniversitesi / /Diller Fakültesi / Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

Özet

Eğitimde hümanizm, bireyin özgürlüğünü, mantıklı düşünme yetisini ve kendi kaderini tayin etme kapasitesini merkeze alan köklü bir zihniyet devrimidir. Bu çalışma, Rönesans'tan günümüze uzanan hümanist felsefenin sunduğu insan imgesini ve bu imgenin modern Türk edebiyatının kurucu kişilerden Ömer Seyfettin'in eserlerindeki pedagojik yansımalarını incelemektedir.

Araştırmada, Seyfettin'in hikâyelerindeki "Yeni İnsan" projesini; irade, karakter eğitimi ve kadın figürünün çocuk üzerindeki etkisi gibi temalar üzerinden disiplinlerarası bir yöntemle analizini yapıldı. Çalışmanın özgünlüğü, Seyfettin'in yaklaşımlarını çağdaş Arap eğitimciler ve çocuk kültürü kuramcıları olan Dr. Hadi Numan el-Hiti, İbrahim el-Isavi, Rushdi Tuaima ve Salwa el-Sayyid Abdulqadir'in etik ve davranışsal kuramlarıyla karşılaştırmalı olarak ele almasından kaynaklanmaktadır. Elde edilen bulgular, hümanist değerlerin Türk ve Arap dünyasında evrensel bir eğitim dili oluşturduğunu ve Ömer Seyfettin'in eserlerinin bugün bile değerler eğitiminde birer köprü görevi gördüğünü ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Hümanizm, Ömer Seyfettin, Değerler Eğitimi, Çocuk Kültürü, Karşılaştırmalı Edebiyat, Karakter İnşası.

1-Giriş

Hümanizm, insanı evrenin merkezine yerleştiren, bireyin akılcı, özgür ve onurlu bir varlık olduğunu savunan köklü bir düşünce devrimidir. Rönesans ile birlikte Avrupa'da filizlenen bu akım, sadece edebi bir tür değil, aynı zamanda insanın ontolojik ve sosyal statüsünü yeniden tanımlayan bir pedagojik modeldir. Orta Çağ'ın dogmatik ve skolastik eğitim anlayışına bir başkaldırı olarak doğan hümanist felsefe, bireyi pasif bir alıcı olmaktan çıkararak kendi kaderini tayin edebilen aktif bir özneye dönüştürmüştür.

Erasmus'un çocuk eğitiminde şiddeti reddeden şefkat dolu yaklaşımları ve Montaigne'in bireysel deneyimi merkeze alan denemeleri, modern eğitim sistemlerinin evrensel temel taşlarını oluşturmuştur. Bu çalışmada, hümanist felsefenin sunduğu bu ideal insan imgesinin, Türk modernleşme sürecindeki yansımalarını ele alıyorum. Özellikle II. Meşrutiyet süreci, "yeni bir toplum" ve "yeni bir insan" inşası arayışına sahne olmuş; bu arayışın merkezinde ise edebiyat ve eğitim yer almıştır.

İmparatorluğun dağılma sürecinde yaşanan kimlik bunalımları, aydınları toplumu temelden dönüştürecek pedagojik araçlar aramaya itmiştir. Bu sürecin en stratejik aktörlerinden biri olan Ömer Seyfettin, hikâyelerinde hümanizmin evrensel değerlerini Türk milli kimliğiyle harmanlamıştır. Seyfettin'in eserleri, cehaletle savaşılan, mantıklı kararlar veren ve hür bir iradeye sahip bireylerin manifestosu niteliğindedir. O, edebiyatı sadece sanatsal bir uğraş olarak değil, toplumu eğiten ve "yeni insan"ı inşa eden bir laboratuvar olarak kullanmıştır.

Bu araştırmanın temel problemi, hümanist felsefenin sunduğu evrensel insan imgesinin, Ömer Seyfettin'in hikâyelerinde nasıl yerleştiği ve bir

Ömer Seyfettin'in kısa öykülerinde çocuklar arasında insanlık değerleri pekiştirmek Anlayışı

karakter eğitimi değerleri dönüşmesidir. Çalışmamın özgünlüğü ve bilimsel önemi ise Seyfettin'in pedagojik yaklaşımlarını sadece Türk edebiyatı sınırları içinde değil, çağdaş Arap eğitimciler ve çocuk kültürü kuramcılarıyla karşılaştırmalı olarak ele almasından kaynaklanmaktadır.

Dr. Hadi Numan el-Hiti'nin çocuk kültürü teorileri, İbrahim el-Isavi ve Rushdi Tuaima'nın ahlaki değerler hiyerarşisi ve Salwa el-Sayyid Abdulqadir'in duygusal zekâ yaklaşımları, Seyfettin'in eserlerindeki derinliği anlamak için kuramsal bir çerçeve sunmaktadır. Bu konunun akışına göre çalışmamda; hümanizmin tarihsel gelişiminden yola çıkarak, Seyfettin'in hikâyelerindeki irade, kadın figürü, aile yapısı ve karakter eğitimi gibi temaları disiplinlerarası bir yöntemle analiz etmeyi hedefledim.

Türk ve Arap dünyasındaki bu düşünsel paralellikler, eğitimde hümanizmin coğrafi sınırları aşan bütüncül bir perspektifini ortaya koyacaktır. Böylece, hem evrensel insani değerlerin hem de yerel kültürel kodların eğitim ve edebiyat yoluyla nasıl yeni ve bütüncel bir yapı oluşturulabileceği sorusuna kapsamlı bir yanıt aramaktayım. Araştırmam boyunca, edebi metinlerin bireysel ve toplumsal dönüşümdeki gücünü hümanist bir süzgeçten geçirerek değerlendiriyorum.

2-Hümanizmin Felsefi ve Tarihsel Temelle:

Hümanist felsefe, özgürlük, akılcılık ve yaratıcılık değerlerini vurgulayarak insanın statüsünü yücelten evrensel ilkelere dayanır. Bu entelektüel hareket, Orta Çağ Avrupası'nın en kritik dönüşüm noktalarından biri olarak kabul edilir ve yaygın olan geleneksel entelektüel kurumları hedef alır. Bu sayede, içinde geliştiği dönemin büyük özelemlerini ifade eden yeni bir insan imgesi sunmayı başarmıştır.

Hümanizmin düşünce, kültür ve eğitimdeki temellerini, Orta Çağ Avrupası kilise toplumunda yaygın olan dogmatik kavramları dikkate almadan anlamak mümkün değildir. O dönemde Kilise, insanı evrendeki seyri değiştirilemeyen final ve kaçınılmaz bir kader tarafından yönetilen edilgen bir varlık olarak görmekteydi. Bu teolojik varoluş görüşünün aksine, hümanizm, insanın varoluş alanında kendi kendine yeten bir varlık olarak önemine dayanan farklı bir felsefi anlayış sunmuştur.

Bu konunun akışına göre, insanın sadece kaderin savurduğu bir nesne olmadığını, aksine tarihsel olarak aktif bir özne olduğunu savunuyorum. İnsan, kendi kaderini içgörü ve akılla çizebilen, muazzam bir güç ve otoriteye sahip insan iradesi tarafından yönetilen bir varlıktır. Hümanist öncüler olan Erasmus, Rabelais ve Montaigne'in eserlerinde vücut bulan bu yeni vizyon, insanı mantıklı kararlar verebilen bağımsız bir karakter olarak tanımlamaktadır. Eğitimin asli görevi de bu bağımsız karakteri inşa etmektir.

2.1.Skolastik Eğitime Eleştiri ve Bireyin Doğuşu:

Hümanist düşünürler, Orta Çağ'ın "Scholastic" (dogmatik) eğitim sistemini bireyin yaratıcılığını öldüren ve onu sadece ezbere iten bir engel olarak görmüşlerdir. Erasmus (2011), eğitimde şiddeti ve katı otoriteyi reddetmiş; çocuğun doğasına ve merak duygusuna uygun bir öğrenme sürecini savunmuştur. Bu dönemde eğitim, bireyi dogmalardan kurtararak ona erdem kazandırma süreci olarak tanımlanmıştır (Burckhardt, 2018).

Eğitimin bu yeni hümanist perspektifi, bireyin ontolojik gelişimini merkeze alır. Birey artık sadece bir bilgi deposu değil, potansiyelini gerçekleştirilmesi gereken bir özne konumundadır. Montaigne (2006) ise "Denemeler" adlı eserinde, eğitimin çocuğun zihnini doldurmak değil,

Ömer Seyfettin'in kısa öykülerinde çocuklar arasında insanlık değerleri pekiştirmek Anlayışı

onu doğru muhakeme yapabilen bir seviyeye getirmek olduğunu vurgulamaktadır. Montaigne'in bu "muhakeme odaklı" eğitim yaklaşımı, bireyin özgürleşme sürecindeki en önemli basamaklardan biridir.

Bu felsefi arka planı incelediğimde, eğitimin insanı kalıplara hapsetmek yerine ona hürriyet kazandırması gerektiği fikrini benimsiyorum. Hümanist pedagoji, bireyin ruhsal, bedensel ve zihinsel bütünlüğünü savunarak modern eğitimin de temellerini atmıştır. Bu konunun akışına göre, bireyin doğuştan getirdiği yeteneklerin akıl yoluyla işlenmesi, hümanist eğitimin asli hedefi olarak görülmektedir. İnsanın kendi aklını kullanma cesareti göstermesi, bu sürecin final başarısını belirlemektedir.

3- Ömer Seyfettin: Hayatı ve "Yeni İnsan" İdeali:

Ömer Seyfettin (1884-1920), Türk edebiyatının ve düşünce tarihinin en aktif kişilerden biridir. Askeri bir geçmişe sahip olmasına rağmen, onun asıl mücadelesi kalemiyle ve eğitimci kimliğiyle olmuştur. Seyfettin'in hayatını incelediğimde, onun sadece bir hikâyeci değil, aynı zamanda toplumun zihinsel yapısını dönüştürmeye çalışan bir davranış adamı olduğunu görüyorum. İzmir ve Selanik gibi kültürel açıdan hareketli şehirlerde görev yapması, onun hem Batı düşüncesini hem de yerel toplumsal sorunları yakından gözlemlemesine olanak sağlamıştır.

Seyfettin, Fransız rasyonalizmi ve kültürüyle tanışmış, bu süreçte Baha Tevfik gibi isimlerin teşvikiyle hümanist ve pozitivist düşünceleri yakından takip etmiştir (Alangu, 1968). Ancak o, bu düşünceleri körü körüne kopyalamak yerine, Türk toplumunun milli değerleriyle sentezlemeyi hedeflemiştir. Jön Türkler döneminin fikri atmosferinde gelişen "Yeni İnsan" projesi, Seyfettin'in eserlerinde vücut bulur. Onun

için "Yeni İnsan", cehaletin prangalarından kurtulmuş, mantıklı kararlar veren ve hür bir iradeye sahip olan bireydir.

Bu konunun akışına göre Seyfettin, eğitimin sadece askeri veya idari bir gereklilik değil, bir toplumu kökten değiştirecek en güçlü silah olduğuna inanmıştır. Kabataş Erkek Lisesi'ndeki öğretmenlik yılları, onun pedagojik fikirlerini pratiğe dökme şansı bulduğu dönemdir. Seyfettin'in hayatı boyunca yazdığı her hikâye, aslında halkı uyandırmayı ve bireyi kendi hakları ile sorumlulukları konusunda bilinçlendirmeyi amaçlayan bir eğitim aracıdır. Onun biyografisi, bir aydının kendi halkına duyduğu derin sorumluluk hissinin ve hümanist çabaların bir yansımasıdır.

1.1.Yeni Lisan Hareketi ve Bilginin Halkla Buluşması:

Hümanizmin Avrupa'daki en önemli başarılarından biri, bilginin elit bir zümrenin (Ruhban sınıfı) tekelinden çıkarılarak ulusal diller aracılığıyla halka ulaştırılmasıdır. Ömer Seyfettin'in Selanik'te başlattığı "Yeni Lisan" hareketi, bu yönüyle tam anlamıyla hümanist bir demokratikleşme adımıdır. Seyfettin, Arapça ve Farsça tamlamalarla yüklü olan Osmanlıca'nın halk ile aydın arasında bir uçurum yarattığını savunmaktadır. Bu dil bariyeri, bilginin ve mantıklı düşüncenin tabana yayılmasını engellemektedir.

Seyfettin'e göre, halkın anlamadığı bir dil ile eğitim yapmak, bireyi cehalete mahkûm etmektir. "Genç Kalemler" dergisindeki yazılarında savunduğu sade Türkçe ülküsü, eğitimin ve edebiyatın "insanileştirilmesi" sürecidir. Bilginin sadece seçkin bir sınıfa ait olmaktan çıkarılıp tüm insanların anlayabileceği bir düzeye taşınmasını, bir aydın sorumluluğu olarak görüyorum. Bu çaba, bireyin kendi ana diliyle düşünmesini, sorgulamasını ve dolayısıyla özgürleşmesini sağlar.

Ömer Seyfettin'in kısa öykülerinde çocuklar arasında insanlık değerleri pekiştirmek Anlayışı

Dilin sadeleşmesi, sadece dilbilgisi ile ilgili bir konu değil, aynı zamanda bir düşünce devrimidir. Seyfettin, yalın bir dil ile yazdığı hikâyelerinde en karmaşık toplumsal ve felsefi meseleleri halka anlatmayı başarmıştır. Bu durum, hümanist felsefede bilginin evrenselliği ve erişilebilirliği ilkesiyle doğrudan örtüşmektedir. Yeni Lisan hareketi sayesinde, edebiyat ve eğitim halkın içine girmiş; birey, kendi kimliğini ve iradesini tanımlayacak yeni bir düşünce sahası bulmuştur. Bu süreçte dilin, Toplumsal bilinci inşa eden en temel pedagojik araç olduğu vurgulanıyor.

4.Edebi Metinlerde İrade ve Karakter Eğitimi:

Ömer Seyfettin'in hikâyelerinde "insan iradesi", bireyin hem toplumsal hem de bireysel varoluşunun temel dayanağı olarak kurgulanır. Seyfettin, kahramanlarını kaderin akışına teslim olan pasif figürler olarak değil, zorluklar karşısında kendi kararlarını veren ve bu kararların sorumluluğunu üstlenen aktif özneler olarak sunar. Bu durum, hümanist felsefede vurgulanan "insanın kendi kaderini tayin etme gücü" ile tam bir uyum içerisindedir. Yazarın metinlerinde karakter eğitimi, bireyin zor şartlar altında dahi ahlaki bütünlüğünü ve hür iradesini koruması süreci olarak tanımlanmaktadır (Seyfettin, 2010; Alangu, 1968).

Özellikle "**Forsa**" hikâyesindeki Kara Memiş karakteri, boyun eğmez bir iradenin edebi sembolüdür. Kırk yıl süren esaret hayatı boyunca özgürlüğüne olan inancını yitirmeyen ve ruhsal bütünlüğünü koruyan bu

karakter, hümanizmin yüceltiği "insan onuru" kavramını temsil eder. Kara Memiş'in fiziksel çöküşüne rağmen iradesinin diri kalması, eğitimin ve karakter inşasının sadece fiziksel değil, ruhsal bir direnç kazanma süreci olduğunu göstermektedir. Bu konunun akışına göre Seyfettin, bireyin en büyük gücünün dış şartlarda değil, kendi içsel iradesinde saklı olduğunu savunmaktadır (Seyfettin, 2010; Gülendamlar, 2002).

Hikâyelerdeki bu irade vurgusu, sadece kahramanlık anlatısı değil, aynı zamanda pedagojik bir derstir. Seyfettin, okuyucuya (özellikle genç nesillere) şartlar ne kadar zor olursa olsun mantıklı düşünceden ve ahlaki duruştan ödün vermemeyi öğütler. Karakterlerin karşılaştığı etik ikilemler ve verdikleri kararlar, bireyin karakter gelişimindeki dönüm noktalarını temsil eder. Yazarın bu tutumu, karakter eğitiminde bireyin kendi eylemlerinin öznesi olması gerektiğini savunan modern eğitim kuramlarıyla paralel bir çizgide ilerlemektedir (Alangu, 1968; Seyfettin, 2010).

4. İnsani Trajedi ve Etik Değerlerin Sorgulanması:

Ömer Seyfettin, hümanizmin sadece aydınlık yüzünü değil, insanın etik değerlerinden koptuğunda ne kadar canavarlaşabileceğini de sarsıcı bir realizmle işler. "**Bomba**" ve "**Beyaz Lale**" gibi hikâyelerinde, Balkanlar'da yaşanan vahşeti ve savaşın yıkıcılığını anlatırken aslında evrensel bir insanlık krizine dikkat çeker. Bu metinlerde şiddet, sadece fiziksel bir saldırı değil, insan onuruna ve hümanist değerlere yöneltilmiş bir tehdit olarak resmedilmektedir. Yazarın bu sarsıcı dili, okuyucuda bir "insani duyarlılık" ve adalet duygusu uyandırmayı amaçlayan bilinçli bir pedagojik tercihtir (Seyfettin, 2010; Alangu, 1968).

Ömer Seyfettin'in kısa öykülerinde çocuklar arasında insanlık değerleri pekiştirmek Anlayışı

Bu hikâyelerdeki insani trajedi, Montaigne'in insanın doğasındaki vahşete dair gözlemleriyle modern bir düzlemde buluşur. Seyfettin, etik kuralların ve hümanist değerlerin yok olduğu bir ortamda, insanın kendi doğasına yabancılaşmasını analiz eder. "**Beyaz Lale**" örneğinde olduğu gibi, savaşın gölgesinde ahlaki çöküşü anlatırken, aslında "insan kalabilmenin" ne kadar zor ve kıymetli bir erdem olduğunu vurgulamaktadır. Bu yaklaşım, karakter eğitiminde sadece başarıyı değil, kriz anlarında insani değerleri korumanın önemini de bir ders olarak sunmaktadır (Gülendam, 2002; Seyfettin, 2010).

Sonuç olarak, Seyfettin'in bu trajik anlatıları, hümanizmin aradığı "ideal insan" figürüne duyulan ihtiyacı zıtlıklar üzerinden kanıtlar. Yazar, okuyucuyu kötülükle yüzleştirerek onu iyilik, adalet ve merhamet gibi kavramlar üzerinde düşünmeye zorlar. Bu tür bir anlatım tarzı, etik gelişimin sadece teorik bilgilerle değil, vicdani bir sarsıntıyla gerçekleşebileceğini savunan pedagojik yaklaşımlarla örtüşmektedir. Seyfettin'in realizmi, bireyin karakter inşasında etik bir pusulaya sahip olmasının hayati önemini her fırsatta hatırlatmaktadır (Alangu, 1968; Seyfettin, 2010).

5. Çocuk Kültürü ve Ahlaki Değerler: Karşılaştırmalı Perspektif

Hümanist değerlerin eğitimdeki izdüşümlerini sadece Türk edebiyatı sınırları içinde değil, evrensel ve bölgesel ölçekte ele almak, araştırmanın akademik derinliğini artırmaktadır. Bu konunun akışına göre, Ömer Seyfettin'in karakter inşası ile modern Arap dünyasının eğitim teorisyenleri arasında kurulan köprüler, değerler eğitiminin kültürel sınırları aşan doğasını ortaya koymaktadır. Özellikle çocuk kültürünün bir

toplumsallaşma aracı olarak ele alınması, hem Seyfettin hem de Arap düşünürler için merkezi bir önem taşır (El-Hiti, 1988; Alangu, 1968).

5.1. Hadi Numan el-Hiti ve Çocuk Kültüründe Sosyalleşme

Çocuk kültürü üzerine yaptığı kuramsal çalışmalarla tanınan Dr. **Hadi Numan el-Hiti**, edebiyatın sadece bir eğlence aracı değil, aynı zamanda bir "toplumsallaşma" (socialization) aracı olduğunu savunur. El-Hiti'ye göre çocuk edebiyatı, çocuğun toplumsal değerleri içselleştirdiği, karakterinin etik kodlarını kazandığı bir rehber niteliğindedir. Bu noktada Ömer Seyfettin'in hikâyelerinde sunduğu "aktif ve mantıklı çocuk" kahramanları ile El-Hiti'nin vurguladığı "eleştirel düşünen etkin çocuk" imgesi arasında güçlü bir bağ kuruyorum (El-Hiti, 1988; Seyfettin, 2010).

El-Hiti, çocuk kültürünün çocuğun ahlaki yargı kapasitesini geliştirmesi gerektiğini belirtirken, Seyfettin bu kuramı hikâyelerindeki karakterlerin eylemleri üzerinden pratiğe döker. El-Hiti'nin "Çocuk Kültürü" (Sakafet el-Tıfl) adlı çalışmasında vurguladığı davranışsal değerler ile Seyfettin'in eserlerindeki karakter eğitimi, her iki düşünürün de çocuğu geleceğin modern toplumunun inşasında temel taşı olarak gördüğünü kanıtlamaktadır. Bu durum, Türk ve Arap dünyasındaki eğitim vizyonunun insani değerler paydasında nasıl birleştiğini net bir şekilde göstermektedir (El-Hiti, 1988; El-Isavi, 2002).

5.2. İbrahim EL-Isavi ve Rushdı Ahmed Tuaima: Ahlaki İnşa

Ahlaki değerlerin bireyin karakter inşasındaki hiyerarşik önemini vurgulayan **İbrahim el-Isavi**, değerlerin sadece teorik bilgiler değil, günlük hayata yansıyan davranış kalıpları olduğunu savunur. El-Isavi'ye göre, eğitim süreci bireyi ahlaki bir özne haline getirmeli ve ona bir

Ömer Seyfettin'in kısa öykülerinde çocuklar arasında insanlık değerleri pekiştirmek Anlayışı

"değerler hiyerarşisi" kazandırılmalıdır. Bu yaklaşım, Ömer Seyfettin'in hikâyelerindeki ülküsüz edilmiş karakter yapısıyla tam bir paralellik gösterir. Seyfettin'in kahramanları, El-Isavi'nin savunduğu "erdemli ve eylem odaklı birey" değerleri uygun olarak, etik ilkeleri hayatlarının merkezine koyan figürlerdir (El-Isavi, 2002; Seyfettin, 2010).

Prof. Dr. **Rushdi Ahmed Tuaima** ise çocuk edebiyatının ahlaki değerleri aktarmadaki pedagojik gücüne odaklanır. Tuaima, çocuk edebiyatının çocuğun estetik duygularını geliştirirken aynı zamanda ona toplumsal sorumluluk aşılması gerektiğini belirtir. Ömer Seyfettin'in "Yeni Lisan" hareketiyle başlattığı dilde sadeleşme çabası, Tuaima'nın savunduğu "anlaşılır dil ve güçlü mesaj" ilkesiyle pedagojik bir uyum içerisindedir. Her iki düşünür de edebiyatın, bireyin karakterini toplumsal normlar ve insani değerler ışığında şekillendiren en etkili araç olduğunu vurgulamaktadır (Tuaima, 1998; Alangu, 1968).

Bu iki düşünürün kuramlarını Seyfettin'in metinleriyle birlikte incelediğimde, ahlaki gelişimin bir "eylem süreci" olduğu sonucuna varıyorum. El-Isavi'nin değerler hiyerarşisi ve Tuaima'nın pedagojik yöntemleri, Seyfettin'in hikâyelerindeki karakterlerin neden ve nasıl "kahraman"laştığını anlamamıza yardımcı olur. Bu durum, Türk ve Arap eğitim dünyasındaki ahlak anlayışının, bireyin onurunu ve iradesini koruma noktasında evrensel bir düzlemde buluştuğunu açıkça ortaya koymaktadır (El-Isavi, 2002; Tuaima, 1998; Seyfettin, 2010).

5.3. Salwa EL-Sayyid Abdulqadir: Duygusal Zekeâ ve Empati:

Ömer Seyfettin'in kısa öykülerinde çocuklar arasında insanlık değerleri pekiştirmek Anlayışı

Çocuklarda etik gelişimi "duygusal zekâ" ve "empati" kavramları üzerinden ele alan **Salwa el-Sayyid Abdulqadir**, ahlaki gelişimin sadece mantıksal kurallarla değil, başkasının acısını hissetmekle başladığını savunur. Abdulqadir'e göre, çocuk edebiyatı çocuğun kalbine dokunmalı ve ondaki insani duyarlılığı uyandırmalıdır. Ömer Seyfettin'in özellikle savaşın insani maliyetini işlediği hikâyelerinde, okuyucuyu sarsarak onda bir adalet duygusu uyandırması, Abdulqadir'in savunduğu "empati yoluyla ahlak eğitimi" yaklaşımının edebi bir yansımasıdır (Abdulqadir, 2005; Seyfettin, 2010).

Seyfettin'in metinlerinde karakterlerin yaşadığı derin trajediler, Abdulqadir'in teorisinde yer alan "duygusal farkındalık" aşamasına hizmet eder. Okuyucu, karakterle empati kurarak zulme karşı bir tepki geliştirir ve "iyilik" kavramını duygusal düzeyde içselleştirir. Bu durum, ahlaki eğitimin sadece bilişsel bir süreç değil, aynı zamanda duygu temelli bir karakter inşası olduğunu kanıtlamaktadır. Abdulqadir'in modern pedagojik yaklaşımları, Seyfettin'in sarsıcı realizminin aslında ne kadar derin bir insani şefkat ve adalet arayışı taşıdığını anlamamıza olanak sağlamaktadır (Abdulqadir, 2005; Alangu, 1968).

Bu konunun akışına göre, Abdulqadir'in kuramları ile Seyfettin'in anlatım tarzı arasındaki paralelliği, "insani duyarlılığın inşası" olarak nitelendiriyorum. Her iki yaklaşım da bireyin başkalarıyla kurduğu duygusal bağı, ahlaki gelişimin en temel basamağı olarak kabul eder. Seyfettin'in trajik hikâyeleri, okuyucunun vicdanında bir boşluk bırakmayacak şekilde etik değerleri hissettirirken; Abdulqadir bu sürecin bilimsel ve psikolojik altyapısını sunmaktadır. Sonuç olarak, duygusal zekânın ahlaki tutarlılık olarak kullanılması, her iki dünya arasında

Ömer Seyfettin'in kısa öykülerinde çocuklar arasında insanlık değerleri pekiştirmek Anlayışı

kurulan en güçlü pedagojik ve eğitimsel köprülerden biridir (Abdulqadir, 2005; Tuaima, 1998; Seyfettin, 2010).

6- KARŞILAŞTIRMALI DEĞERLER TABLOSU VE İNCELENMESİ,

TABLO1: Hümanist Ve Ahlaki Değerlerin Karşılaştırmalı Analizi

Modern Arap Eğitimciler (Tuaima/Isavi/ Abdulqadir)	Ömer Seyfettin (Yeni İnsan Projesi)	Rönesans Hümanizmi (Erasmus/Montaigne)	Karşılaştırma Kriteri
Ahlaki değerleri içselleştirmiş birey.	Milli şuur sahibi, mantıklı birey.	Akıl sahibi, özgür birey.	İnsanın Tanımı
Karakter inşası ve etik yargı.	Cehaleti yok etmek ve kimlik inşası.	Dogmalardan kurtulmak ve erdem.	Eğitimin Amacı

Ömer Seyfettin'in kısa öykülerinde çocuklar arasında insanlık değerleri pekiştirmek Anlayışı

Sosyal normlar ve empati.	Milli tarih, akıl ve gerçeklik.	Antik felsefe ve vicdan.	Ahlak Kaynağı
Çocuk edebiyatı ve duygusal zekâ.	Yalın Türkçe ve karakter eğitimi.	Klasik edebiyat ve retorik.	Yöntem ve Araç

Tablo Analizi ve Genel Değerlendirme:

Yukarıdaki tabloyu incelediğimde, hümanist değerlerin tarihsel süreçten modern eğitim kuramlarına nasıl evrildiğini net bir şekilde görüyorum. Erasmus'un bireyi merkeze alan pedagojik yaklaşımı, Ömer Seyfettin'in eserlerinde milli bir kimlikle yeniden hayat bulmuştur. Rushdi Tuaima ve İbrahim el-Isavi gibi çağdaş Arap eğitimcilerin savunduğu "değerler hiyerarşisi" ve "karakter inşası", Seyfettin'in kahramanlarında (Kara Memiş vb.) net ve belirgin bir karşılık bulmaktadır. (El-Isavi, 2002; Seyfettin, 2010).

Ömer Seyfettin'in kısa öykülerinde çocuklar arasında insanlık değerleri pekiştirmek Anlayışı

Salwa el-Sayyid Abdulqadir'in vurguladığı "empati ve duygusal zekâ", Seyfettin'in savaşın acılarını anlattığı hikâyelerindeki derin insani trajedide kendini göstermektedir. Bu karşılaştırma, ahlaki ve davranışsal değerlerin coğrafi sınırları aşan evrensel bir eğitim dili oluşturduğunu kanıtlamaktadır. İnsanın onurunu koruma ve iradesini güçlendirme çabası, her üç ekolün de ortak paydasını oluşturmaktadır (Abdulqadir, 2005; Tuaima, 1998; Burckhardt, 2018).

7. Kadın kişiliği ve Ailenin Eğitimsel Rolü:

Hümanist eğitim felsefesi, aileyi ve özellikle anne figürünü bireyin ahlaki dünyasının ilk mimarı olarak kabul eder. Ömer Seyfettin'in eserlerinde kadın, sadece toplumsal bir figür değil, aynı zamanda milli ve insani değerlerin gelecek nesillere aktarılmasında kilit rol oynayan bir "ilk öğretmen"dir. Seyfettin'in hikâyelerinde anne kişiliği, çocuğun karakter yapısının temel taşlarını döşeyen kutsal bir varlık olarak sunulur. Özellikle milli mücadele ve fedakârlık konusu hikâyelerinde anneler, çocuklarına dürüstlük ve vatan sevgisi gibi erdemleri aşıl原因an temel figürlerdir (Gülendam, 2002; Seyfettin, 2010).

Bu noktada **Salwa el-Sayyid Abdulqadir (2005)** tarafından vurgulanan "duygusal zekâ ve empati" gelişimi, Seyfettin'in eserlerindeki anne-çocuk ilişkisinde belirginleşir. Anne, çocuğun sadece fiziksel gelişiminden değil, aynı zamanda hümanist bir vicdan kazanmasından da sorumludur. Seyfettin'in hikâyelerinde kadının eğitilmiş olmasının sağlıklı bir toplum inşası için zorunlu olduğunu savunur. Eğer anne "Yeni İnsan" ülküsüne sahipse, yetiştirdiği çocuk da cehaletten uzak, mantıklı ve dirayetli bir birey olacaktır (Abdulqadir, 2005; Alangu, 1968).

Ömer Seyfettin'in kısa öykülerinde çocuklar arasında insanlık değerleri pekiştirmek Anlayışı

Bu bakış açısına göre, **Hadi Numan el-Hiti'nin (1988)** çocuk kültürü teorisindeki "çevresel faktörlerin etkisi" ilkesiyle paralellik gösterir. El-Hiti'ye göre çocuğun ilk sosyal çevresi olan aile, annenin entelektüel düzeyiyle şekillenir. **Rushdi Tuaima (1998)** ve **İbrahim el-Isavi (2002)**'nin vurguladığı etik değerlerin sürekliliği de Seyfettin'in eserlerinde kadın figürü üzerinden sağlanır. Kadınlar, geleneksel ahlak ile modern değerler arasında bir denge kurarak çocuğun kimlik karmaşası yaşamasını engellerler. Bu konunun akışına göre Seyfettin, hümanizmin aradığı erdemli birey modelini kadının şefkati ve eğitimiyle bütünleşmiştir. (El-Hiti, 1988; Tuaima, 1998; El-Isavi, 2002).

Sonuç

Bu araştırmada, Rönesans'ın evrensel hümanist değerlerinin Ömer Seyfettin'in edebi dünyasında ve modern eğitim kuramlarında nasıl bir karşılık bulduğunu derinlemesine incelenmiş. Araştırmam boyunca gördüm ki; hümanizm sadece batıya özgü bir kavram değil, insanın iradesini ve onurunu temel alan evrensel bir duruştur. Ömer Seyfettin'in eserlerini bu gözle okuduğumda, onun "Yeni İnsan" projesinin aslında ne kadar köklü bir pedagojik temele dayandığını tespit ettim.

Analizlerim sonucunda, Erasmus ve Montaigne gibi isimlerin bireyi merkeze alan yaklaşımlarının, Seyfettin'in hikâyelerinde milli bir şuurla yeniden hayat bulduğunu analiz ettim.

Özellikle çalışmamın karşılaştırmalı kısmında, Hadi Numan el-Hiti, Rushdi Tuaima ve İbrahim el-Isavi gibi Arap dünyasının önemli eğitimcilerinin teorilerini Seyfettin'in metinlerine uyguladım. Bu uygulama neticesinde, Türk ve Arap dünyasındaki değerler eğitiminin aslında ne kadar büyük bir ortak zemininde buluştuğunu somutlaştırdım.

Ömer Seyfettin'in kısa öykülerinde çocuklar arasında insanlık değerleri pekiştirmek Anlayışı

Özellikle kadının çocuk eğitimindeki rolü ve dilin sadeleşmesi konularında Seyfettin'in ne kadar ileri görüşlü bir insani olduğunu savunuyorum. Sonuç olarak, bu araştırmayla Ömer Seyfettin'in sadece bir hikâyeci değil, aynı zamanda Doğu ve Batı arasında insani değerler üzerine bir köprü kuran bir eğitimci olduğu kanaatine vardım. Onun inşa etmeye çalıştığı bu mantıklı ve ahlaklı insan modelinin, günümüz eğitim sistemleri için de hala geçerli bir rehberlik ettiğine inanıyorum.

Kaynakça

1. Abdulqadir, S. S. (2005). *Çocuklarda Duygusal Zeka ve Etik Gelişim*. İskenderiye: Kitap Dünyası.
2. Alangu, T. (1968). *Ömer Seyfettin: Ülkücü Bir Yazarın Romanı*. İstanbul: May Yayınları.
3. Burckhardt, J. (2018). *İtalya'da Rönesans Kültürü*. (Çev. B. S. Baykal). Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
4. El-Hiti, H. N. (1988). *Çocuk Kültürü (Sakafet el-Tıfl)*. Bağdat: Kültür Bakanlığı Yayınları.
5. El-Isavi, İ. (2002). *Eğitimde Ahlaki Değerler ve Karakter İnşası*. Kahire: Dar el-Fikr.
6. Erasmus, D. (2011). *Deliliğe Övgü*. (Çev. Ç. Yiğitpazar). İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.
7. Gülendamlar, R. (2002). *Ömer Seyfettin Hikayelerinde Kadın ve Aile*. Türk Dili Dergisi, Sayı: 603.
8. Montaigne, M. (2006). *Denemeler*. (Çev. S. Eyüboğlu). İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.
9. Özdemir, E. (2012). *Türk ve Arap Edebiyatında Çocuk ve Eğitim Karşılaştırmaları*. İstanbul: Akademik Yayınlar.
10. Seyfettin, Ö. (2010). *Bütün Eserleri: Hikayeler*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
11. Şevki, A. (2005). *Çocuklar İçin Fabllar ve Manzum Hikayeler*. Beyrut: Dar el-Avde.
12. Tuaima, R. A. (1998). *Çocuk Edebiyatında Program ve Yöntemler*. Kahire: Dar el-Maysara.